Antoni de Montserrat, el primer a cartografiar l'Himàlaia

Autor:
Data de publicació: 11-05-2020

Una figura catalana gairebé del tot desconeguda fins a començaments del segle XX: el jesuïta Antoni de Montserrat, un dels primers seguidors de sant Ignasi (segle XVI). Va cartografiar la serralada de l'Himàlaia per primer cop. Article de l'Ignasi Dies al blog 'Petjada catalana'.

Les primeres notícies sobre els tibetans

Les primeres referències directes a Occident sobre l'Himàlaia i sobre els habitants del regne de Botthant –el Tibet– van ser recollides pel jesuïta català Antoni de Montserrat: "[Els tibetans] mai no es renten les mans, la cara o els peus. No ho fan perquè creuen que és un sacrilegi embrutar un element tan pur i preciós com l'aigua, amb la qual calmen la set". Aquest religiós, a més, va esbossar el primer mapa de l'Himàlaia de la història. Les relacions que va establir durant els seus viatges van bastir els futurs punts de connexió entre el món cristià i el budisme tibetà.

Missioner a Goa i conseller de l'emperador mogol de l'Índia

Antoni de Montserrat, nascut a Vic el 1536, va ingressar a la Companyia de Jesús després de conèixer Ignasi de Loiola a Barcelona. El 1574 va ser enviat com a missioner a Goa, a l'Índia portuguesa. Des d'allà va marxar cap a l'interior del subcontinent per presentar-se a l'emperador mogol de l'Índia, Akbar –de sobrenom 'el Gran'–, i descendent del mongol Gengis Khan, que s'estava envoltant de mestres de les diferents religions en el seu afany de cercar la veritat absoluta. En els debats religiosos a la cort es podia exercir la llibertat d'opinió sense límits, un escenari que hagués estat impossible a l'Europa de la Inquisició. Malgrat no aconseguir la conversió al cristianisme de l'eclèctic emperador sunnita, aquest el va nomenar conseller personal i preceptor del seu segon fill.

Antoni de Montserrat (OscarRGomez-Osy)

Imatges de jesuïtes en debat a
Akbar (domini públic)

El primer mapa de l'Himàlaia de la història de la geografia universal
Arran d'una revolta als territoris de l'Afganistan va haver d'acompanyar l'emperador en la campanya militar per sufocar-la. El jesuïta va recollir amb detall el seu pas pel Caixmir, l'Afganistan, el Tibet i l'Himàlaia en la seva obra Mongolicae legationis commentarius, a la qual anava annexat un mapa en miniatura que incloïa una àrea força extensa del subcontinent Indi. En el mapa [vegeu més amunt] es pot apreciar l'Himàlaia en la seva primera representació cartogràfica de la geografia universal. També s'hi assenyalen les serralades de Karakorum i Hindu Kush. Va ser elaborat el 1591 (l'any 1600 hi va afegir comentaris) amb una gran precisió –incorpora una taula de longituds i latituds de més de 180 indrets diferents, des del sud de l'Índia fins a l'Afganistan– i va servir a la primera expedició de missioners europeus que es va establir al Tibet uns anys després. El manuscrit on estava inclòs el mapa –i, amb ell, la figura d'Antoni de Montserrat– va romandre absolutament oblidat durant tres-cents anys fins al seu descobriment el 1906 a la biblioteca de la catedral de Saint Paul a Calcuta.

Fotografia façana mausoleu d'Akbar el Gran a Agra:
Ekabhishek (Creative Commons).

El mapa no va ser superat fins ben entrat el segle XIX, amb els treballs geogràfics britànics.

Darrera missió i captiveri al Iemen
Quan es dirigia com a ambaixador de Felip II de Castella i I de Portugal al regne cristià d'Etiòpia, amenaçat per l'expansió turca, va ser capturat a Oman i, després d'un angoixant recorregut per Hadhramaut (seria el primer europeu a trepitjar aquestes remotes terres desèrtiques), va acabar empresonat al Iemen. El final del seu llarg periple el va passar a galeres, moment en què es va pagar un rescat per retornar-lo a Goa. La seva salut no va poder-se recuperar del penós captiveri i va morir a l'illa de Salsete (on s'assenta l'actual Bombai) l'any 1600. El seu únic company de viatge en aquest darrer periple, el jesuïta castellà Pedro Páez, aconseguiria posar els peus a Etiòpia temps després, on seria el primer europeu –150 anys abans que el geògraf britànic James Bruce– a arribar a les fonts del Nil Blau

Saber-ne més:

De Montserrat, Antoni (edició i traducció de Josep Lluís Alay). Ambaixador a la cort del Gran Mogol. Viatges d'un jesuïta català del segle XVI a l'Índia, Pakistan, Afganistan i Himàlaia. Pagès editors, 2009.
Missió a l'Himàlaia. David de Montserrat. LA MIRA.
Lira, Emma. Antoni de Montserrat en la última frontera. Sociedad Geográfica Española. Butlletí núm. 43. Maig de 2016.
Soler, Isabel. La última inmensidad. Cuadernos Hispanoamericanos. Agencia Española de Cooperación Internacional. Núm. 620. Febrer de 2002.
Reverte, Javier. Dios, el diablo y la aventura. Debolsillo, 2016.
Rushdie, Salman. L'encantadora de Florència. Edicions Bromera, 2009.

Ignasi Dies Moratilla
28/06/2017
Àsia
http://www.petjadacatalana.com/antoni-de-montserrat-el-primer-a-cartografiar-lhimalaia/